

Nushası 10 kuruş

Senelik abonası
100 kuruş

Posta ücreti 40 Para

Posta ücreti 10 kuruş

İstanbul

Şehremaneti Mecmuası

[Şehremaneti tarafından ayda bir çıkarılır]

Sene : 6

Eylül 1929

Sayı : 61

Üsküdar Tramvayı mukavelenamesinin geçen sayıdan mabadi

Üzerinde müzayede takarrür eden müteahhidin mukavelename ile bu şartname ahkâmına tevfik hareket etmesi meşruttur. Müteahhidi mumailey hukukundan sakıt olan Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirketin bütün hukukuna malik olduğu gibi bunun her türlü teahhüdâtını da ifaya mecburdur.

Müzayede ile tekarrür edecek olan bedel bu baptaki kâfei masarîf tenzil olunduktan sonra Şehremanetine ve ya makamına kaim olacak şirkete ita edilecektir. Eğer müzayede bir neticeye iktiran etmezse fiat takdir edilmeyerek altı ay içinde ikinci bir müzayede icra edilecektir. Eğer bu ikinci müzayede dahi neticesiz kalırsa Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirket, kat'i surette bütün hukukundan sakıt olacak ve imalât ve alât müstalzirat bilâ bedel hükümete ait olacaktır.

Dördüncü fasıl;

YOLCU VE EMTAA NAKLİYATININ TABİ BULUNDUĞU

ŞERAİT İLE TARİFELEER

Azami tarifeler

27 — Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirketin almaya mezum bulunduğu nakliye ücretleri yolcular için aşada yazılı azami tarife ücretleri ile tayin ve tahdit edilmiştir. Hükûmetten mezuniyet alınmadıkça bu azami tarife ücretlerinden fazla ücret alınmayacaktır. Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirket tarafından tarife ücretlerinde tenzilât icra edildikten sonra azami tarife ücretleri tecavüz edilmemek ve hükûmetten mezuniyet alınmak ve bir ay evel neşrû ilân olunmak şartile tekrar tezyit olunabilecektir.

Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirket tarafından tarife ücretlerinin tenzili halinde dahi eveleminde vekâletçe tasdik muamelesi ifa olunacak ve üç gün evel neşrû ilân edilecektir. Şu kadar ki ahvali fevkalâdeî hazıra ve ahvali mûmasilei atiyenin devam eylediği müddetçe aşadaki tarife tatbik olınacak ve ahvalin zevâl ve inkişafında mûmasil şirketlerce mîntaka itibarile Mer'i olacak tarife tatbik edilecektir. Üç yaşına kadar olan çocuklar refakatinde bulunduğu yolcunun kucağında oturmak şartile meccanen nakledilecektir.

Üç yaşından yedi yaşına kadar olan çocuklar için yarı ücret alınacak ve beherine bir kişilik mahal tahsis olunacaktır. Şu kadar ki bir bölmede iki çocuk bulunduğu takdirde ikisi bir yolcuya mahsus olan mevkiden ziyade mahal işgal edemeyecektir. Mektep müdürlerinin resmî vesikasını alan talebeden yarı ücret alınacaktır. Ağırlığı on kilogramı geçmeyen ve sair yolcuları rahatsız etmeyecek surette gerek dizleri üzerine ve gerek ayakları arasına alınabilecek bir hacimde bulunan paketleri Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirkete hiç bir ücret ita etmemeksin yolcuların yanlarında taşımağa hakkı olacaktır. Bu şeraite uygun bulunmayan eşyayı zatiye emtaa nakliyatı ahkâmına tabi olacaktır.

Birinci tarife : Yoleulara dair

Mecburi hatların uzunluğu tarifenin tatbiki için ceman beş kısım itibar edilmiştir .

Birinci kısım	Üsküdar - Haydarpasa
İkinci «	Karacaahmet - Bağlarbaşı
Üçüncü «	Haydarpasa - Kadıköy
Dördüncü «	Kadıköy - Kızıltoprak - Feneryolu
Beşinci «	Kadıköy - Moda

Bu şebeke ceman on iki muntıkaya taksim edilmiştir . Diğer ihtiyari hatların itibar edileceği kısımlar ve bunların taksim olunacağı muntakalar Şehremanetin ve ya onu istihlâf edecek şirketin hakkı ihtiyarını istimal edeceği bildirildiği andan itibaren altı ay zarfında Nafia vekâletile alâkadarlar arasında biltilâf tesbit edilecektir .

Her muntakada

Birinci mevki	İkinci mevki
7 Kuruş	5 Kuruş

İkinci tarife: eşyaya dair

28 — Tramvayın kısmen veya tamamen ilk işletilmesine başlanıldığı zamanda Nafia vekâleti ile Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket arasında eşya nakliyatına mahsus ayrıca bir tarife tanzim edilecektir .

Gerek umumi ve gerek hususi veya mütenasip veya tenzilâtlı olsun bu tarife-ler bütün yolu veya mürseller hakkında aynı suretle tatbik edilecektir .

Nafia vekaletinin tensibine müstenit olmaksızın hiç bir tarife mevki tatbika konulmayacaktır . Şu kadar ki vekâlet tasdikına arzolunan tarifeleri tevdi tarihinden itibaren nihayet bir ay içinde tasdik veya reddedecektir . Vekâlet bu bapdaki kararını bir ay içinde tebliğ etmediği halde verilen tarifeler tasdik edilmiş addü itibar edilecektir .

29 — Musaddak tarife ücretlerinden tenzilât icrası hususunda Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirketin hususi mukavelename aktetmesi memnudur . Şu kadar ki Şirket ancak hükümet ile tenzilât hususunda mukavele yapabileceği gibi fakirlerle acezenin nakli için dahi tarifeden tenzilât icra edebilir .

30 — Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket her ay tramvay hatlarında vuku bulan her nevi hasılatı gösterir bir cetvel tanzim ile Nafia vekâletine verecektir . Bu cetveller yolu ve eşya nakliyatında vuku bulan hasılatı gayri safiye ile tramvay hatlarının işletilmesinden mütevellit varidat ve hasılatı sairesi yazılacaktır . Bundan başka Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket üç ayda bir Nafia Vekâletine yolu ve eşya nakliyatına dair istatistik verecektir .

Beşinci fasıl : muhtelif maddeler

31 — Tramvay hattının inşaatı ile işletme muamelâtının kontrol ve muayene ve teftiş için hükümetten mansup memur tramvay arabaları ile meccanen nakledilecektir .

32 — İkinci sınıf arabalarda seyrüsefer eden askerlerle jandarmalar askeri mektepler talebesi polis ve belediye memurları adi yolcular için tatbik edilen tarifeler ücretlerinin yarısını vereceklerdir.

33 — Posta ve kolipostal nakliyatından alınacak ücretler için posta müdüriyeti umumiyesi ile Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirket arasında ayrıca bir itilâfname tanzim edilecektir.

Mukavelename

Üsküdar ve Kadıköy dahil ve harici ile Beykoz ve Anadolu fenerine kadar Elektrikli tramvay hatlarının tesisi ile işletilmesi imtiyazına dair

Türkiye Cümhuriyeti namına hareket eden Nafia vekili Recep beyfendi ile İstanbul Şehremaneti namına hareket eden Hamit beyfendi arasında aşağıdaki maddeler kararlaştırılmıştır .

1 — Üsküdar ve Kadıköy dahil ve harici ile Beykoz ve Anadolu fenerine kadar elektrikli tramvay hatlarının inşasile işletmesine ait olarak 5 / Mart / 1915 (1331) tarihli irade mucibince İstanbul Şehremaneti ile mülga Evkaf nezaretine verilen ve mülga Evkaf nezareti makamına kaim evkaf müdüriyeti umumiyesi ile Emaneti müşarileyha arasında müteati 9 / Mart / 1925 (1341) ve buna müzeyyel 31 / Ağustos / 1917 tarihli mukavele ile merbutu şartname ahkâmına tevfikân ifa ve icrasını tarafeyn kabul eyler.

2 — Bu imtiyazın müddeti; mukavelenamenin teatisi tarihinden itibaren başlayacak; 4 / Şubat / 1999 tarihine müsadif günün sonunda bitim bulacaktır.

3 — İstanbul Şehremaneti bu mukavelenamenin tazammun eylediği hukuk ve vezâifi doğrudan doğruya ifa ve istimal edebileceği gibi bir Türk anonim şirketine ve ya Üsküdar - Kısıklı - Alemdağı - halk tramvayları Türk anonim şirketine devr ve ihale selâhiyetini dahi haiz olacaktır.

4 — İmtiyaz sahası, Üsküdar ve kadıköy dahil ve harici ile Beykoz ve Anadolu fenerine kadar olduğundan bu iki hattı esası üzerinde mecburi ve ihtiyari olarak yapılacak şebekeler aşağıdaki tertipte olacaktır .

- Mecburi hatlar : A — Üsküdar - Haydarpaşa
 B — Karacaahmet - Bağlarbaşı
 C — Haydarpaşa - Kadıköy
 D — Kadıköy - Kızıltoprak - Feneryolu
 H — Kadıköy - Moda
- İhtiyari hatlar ; 1 — Kadıköy - Gazhane
 2 — Feneryolu - Fenerbahçe
 3 — Feneryolu - Bostancı
 4 — Üsküdar - Beykoz
 5 — Kadıköy - acıbadem - Küçükçambıca iltisak hattı
 6 — Gazhane - merdivenköy
 7 — Merdivenköy - Erenköy - Caddebostan
 8 — Bostancı - İçerenköy
 9 — Beykoz - Anadoluferi
 10 — Merdivenköy-Sıraselviler-Libade - Kısıklı (iltisak hattı)

İhtiyari hatlar için sahibi imtiyaz , hakkı hıyarım , yedi sene zarfında istimal etmeğe mecburdur .

5 — Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirket, mecburi hatlara müteferri bütün ameliyatın mükemmel harita ve projelerini şartname ahkâmına tevfikân biri muşamba üzerine olmak üzere dört nüsha olarak bittanzim bu mukavelenin imza edildiği tarihten itibaren bir sene zarfında Nafia vekâletine tevdi edecektir. Bu harita ve projeler tevdi edildikleri tarihten itibaren nihayet üç ay zarfında Nafia Vekâleti tarafından bittetkik ya halile ve ya tadilen tasdik edilecektir.

Şukadarki; ihtiyari hatlara ait harita ve projeler o hatlardan her hangi biri hakkında imtiyaz sahibince hakkı ihtiyarım istimal edileceği Nafia Vekâletine tahriren arz olunacağı tarihten itibaren tulleri beş kilometre dahilinde olan hatlara ait harita ve projelerin altı ay zarfında ve tulleri beş kilometre veya daha ziyade olanların harita ve projeleri de bir sene zarfında ita olunacaktır.

6 — Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirket; masarif ve zarar ve hasarı kendisine ait olmak üzere ameliyata müteallik harita ve projelerin tarihi tasdikinden itibaren nihayet altı ay zarfında ameliyata mübaşeret etmeği ve beş sene zarfında mecburi hatların kâmilin inşa ve ikmâlini ve ihtiyari hatları da proje lerinin Nafia Vekâletince tasdiki tarihinden itibaren iki sene müddet zarfında ikmal etmeği taahhüt eder.

Ameliyat kavaidi fenniyye ve mukavele ve şartname ahkâmına tevfikân ve kabul ve tasdik olunan harita ve projelere tatbikan icra edilecektir. Fakat esbabı mücbire vukuunda Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirket tarafından derhâl resmen ve tahriren Nafia vekâletine ihbarı keyfiyet olunmak şartıyla imalat için tayin olunan mezkûr müddetler mevanî vakıanın devam ettiği müddet nispetinde temdit edilecektir.

7 — Nafia Vekâleti, esnayı inşaatta amelîyatın suverî icraiyesini ve hitâmında ve kabul olunmazdan evvel imalâtı vakıayı ve müddeti imtiyaziye zarfında işletme muamelatına ve imalâtın hüsnü halde muhafaza olunup olunmadığını komiserler vasıtasıyla muayene ve teftiş edecektir.

Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket, mecburî hatlara ait ilk projenin tasdik tarihinden müddeti imtiyaziyenin hitâmına kadar teftiş ve muayene masarifi olarak Nafia vekâleti emrine her sene peşin olarak bir iki yüz lira ita edilecektir.

8 — Tramvayların işletilmesine muktazî elektrik kudretinin istihsali için Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket, Nafia Vekâleti ile bilittifak kararlaştırılacak mevkiler bir veya bir kaç müvellit fabrikalar inşa edip işletmek, yahut menafîine daha muvafık addederek ihtiyacatına muktazî kudreti elektrikiyeyi müesses bulunan ve atıyen tesis edilecek olan fabrikaların her hangi birinden olursa olsun tedarik eylemek hususunda muhtardır. Ancak tedarik suretini ihtiyar eylediği takdirde, Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket, muracaat edeceği fabrikaların iktidarının derecesi kifayede olduğunu ispatetmeğe ve eshabı mücbire müstesna olmak üzere fabrikaların kudreti elektrikiye istihsali hususundaki her türlü mes'uliyetlerini deruhte eylemeğe mecburdur.

9 — Bu mukavelede mevzuubahs amelîyat, menafîi umumiyye müteallik hususattan bulunduğundan kudreti elektrikiye tevliğine mahsus fabrikaların mevakii, mevkifler ve bekleme mahalleri ile tamirat tezgahlarının tesisine muktazî olan erazi için efrat uhtesinde bulunan yerlerin mubayaası hususunda Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket, eshabı erazi ile uyuşmadığı halde, bedeli şirket tarafından verilmeğe üzere, istimlak kanununa tevfikân muamele edilecek ve hîni amelîyatta muvakkaten işgal ve istimali lazım gelen erazi hükûmeti mahalliye marifetiyle, eshabı imtiyaz veya makamına kaim olacak şirket tarafından eshabına tazminat verilmeğe şartıyla muvakkaten istimal olunabilecektir.

Bu erazi dahilinde hükûmete ait erazi bulunduğu takdirde müddeti imtiyaz zarfında meccanen istifade etmek üzere sâhibi imtiyaza terk olunacak ve muvakkaten istimali lazım gelen yerlerin dahi imalat müddetince bilâ ücret istimaline müsaade olunacaktır. Tramvay güzergâhına müsadif bilunum sokak ve yolların kûşadî icap ettiği ve bu gibi mahallerde hükûmete ait arazi haliye bulunduğu takdirde meccanen terk ve efrat uhtesinde bulunan mahallerin mubayaası emrinde eshabı erazi ile uyuşmadığı surette keza istimlak kanununa tevfikân istimlak Şehremaneti tarafından icra ve bedelleri tesviye olunacaktır. İnşaat esnasında işgaline lüzum görülecek erazi ve taş ocakları ve balastierler Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirket tarafından eshabına tazminat verilmeğe şartıyla hükûmet tarafından şirkete teslim edilecektir.

Hükûmete ait erazi haliye ile bunların üzerinde bulunacak taş ocakları ve balastierler, müddeti inşaat zarfında muvakkaten işgal edilecek erazi planların teslimi tarihinden itibaren nihayet dört ay zarfında hükûmet tarafından şirkete teslim edilecektir.

10 — Harik vuku ile tarla kaidesi veçhile eski yolların arsalara kalbi halinde yeni açılacak ve ya tadilen tevsii icap edecek olan güzergâhlara tramvay hatlarının naklû tebdilinde vuku bulacak kâffei masarîf Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirkete ait olacaktır.

11 — Tramvay ile müştemilatının tesisatı iptidaiye ve amelîyatı tevsiiyesine ait malzeme ve her smıtan arabalar ve tesis olunan ve âtîde tesis olunması iktiza eyleyen kuvvei Elektrikiye istihsaline mahsus fabrikalara muktazi bîcümle eşya ve edevat gümrük rusumundan müaf tutulacaktır.

Tramvay hatlarının müdeti imtiyazıyesî zarfında erazi ve sermayesiyle âlat ve edevatı ve ihtiyat akçesi ve tramvaylar ile müştemilatı üzerine Hükûmete ait bir gûna rusum ve tekâlîfe tabi olmayacaktır.

12 — Yedinci maddede muharrer müddet zarfında amelîyatın inali, Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirket tarafından ilbar edildiği takdirde Nafia Vekâleti tarafından teşkil edilen bir fen komisyonu marifetiyle bilmuayene muvakkaten kabul olunacak ve kabulî muvakkat tarihinden itibaren bir sene sonra gene bir fen komisyonu marifetile amelîyatı vakia tekrar bilmuayene fenne muvafık ve şartname ahkâmına mutabık olduğu tahakkuk eylediği halde bu komisyonun tanzim edeceği rapor üzerine Nafia vekâleti tarafından kabulî kat'i muamelesi icra olunacaktır.

Ancak hattın, halkça tehlike ve muhatarayı mucip olmaksızın muniazaman işletilmeğe kâfi surette ikmal edilebilecek aksamının parça parça kabulile işletilmesine müsaade itasını, Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirket talep ve teklîf edebilecek ve muvafık görüldüğü takdirde müsaade edilecektir.

13 — Hattın bilumum tesisatıyle edevatı sabite muharrike ve müteharrikesi Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirket tarafından müddeti imtiyazîyesinin bitamına kadar hüsnü halde muhafaza edilecektir. Hüsnü halde muhafaza mecburiyetine münafi hareket vukuunda Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirket hakkında şartnamenin on sekizinci maddesi mucibince muamele olunacaktır.

14 — Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket, hattın umuru inzibatîyesiyle emniyetini temin hususunda mevkii tatbikte bulunan veya âtiyen vazolunacak ve selameti umumîyenin muhafazası ve fabrikalar dahilinde ahvali sıhhiye ile emniyeti temin hususunda mevcut bulunan ve ya vazedilecek olan bilumum kanun ve nizamnamelere tevfiik hareket eyleyecektir.

15 — Tramvayın işletilmesi kısmen ve ya kâmilten münkati olduğu ve ya imalatın hüsnü idamesi emniyeti kâfi şerait dahilinde temin edilmediği halde işletme umurunu muvakkaten temin zımnında, masarîf ve zararı şirkete ait olmak üzere, Nafia Vekâleti tarafından tedabiri muktaziye ittihaz olunacak ve bunu müteakip altı ay zarfında şirket, işletme umurunun hüsnü suretle devamını temine muktedir bir halde bulunduğunu sureti mukniada ispat edemediği ve bu neticeye vasil olmak üzere bilfiil tedabiri lâzımei ittihaz etmediği takdirde imtiyaz feshedilebilecektir.

Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirket, esbabı mücbireden naşı bu mukavelenameden münbais taahhüdâtını ifa edemediği tahakkuk ettiği takdirde bu madde ahkâmı tatbik edilmeyecektir.

16 — Tramvayın aksamı muhtelifesinin kabulü muvakkat muamelesinden itibaren imtiyazın inkızasına kadar şartname tarifelerine tevfikân ucuratı nakliye ve sairinin istifasına Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirketin hak ve selâhiyeti olacaktır. Ancak şurası meşruttur ki kudreti elektrikiyenin istihsalı için istimal edilecek mahrukat ile ileride kudreti mezkûre üzerine yeni vergi tarhedildiği takdirde Nafia vekâletince tasdik edilmek kayt ve şartıyla azamî tarifeler, münasıl şirketler tarifelerine tevfikân tezyit edilecektir. Mezkûr tarifelerin tezyidi hususunda itilâf hasıl olmadığı takdirde mes'elenin halli, biri Nafia vekâleti ve diğeri Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket, üçüncüsü dahi iki evvel kiler tarafından intihap edilerek üç hakeme havale olunacaktır. Üçüncü hakemin intihabında uyushmadığı takdirde bu üçüncü hakem, Şuraydevlet reisi tarafından tayin olunacaktır.

17 — Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket, Tramvay ile müstemilatının her nevi hasılatı gayri safiye senevisinden evvelâ işletme masarifi ve saniyen tesisatı iptidaiye ve amelîyatı mütemmîme sermayesinin yüzde beş faiz ve resûlmal akçasına müsavi bir meblağı ifraz edecektir. (tesisatı iptidaiye Ameliyatı mütemmîme sermayesi) musaddak projeler mucibince amelîyatın icrası için sureti hakikiyede sarfedilmiş ve Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket tarafından usulen isbat edilmiş bulunan masarîften ibarettir) bu masarîfe masarîfi müteferrika ile şirketin tesisi için ihtiyar edilen masarîf ve temettü dahili hesap edilmek üzere yüzde on beş miktarı ilâve edilecektir.

Bu surette hasıl olan yekûn, İnşaat müddeti zarfında tediye edilecek faizlerin dahi ilâvesi ile tezyit olunacaktır. Şayet hasılatı gayri safiye yukarıda mezkûr iki kalemin teşkil edeceği yekûnun tesviyesine kifayet eylemediği takdirde husule gelen fark (hasılatı gayri safiye'nin ademi kifayeti) hesabı namıyla bir intizar hesabına dercedilecek ve bu suretle kayt edilmiş olan meblâğ için senevi yüzde beş bir faizi basit yürüdülecektir. Bilâkis varidatı gayri safiye seneviye yukarıda mezkûr iki kalem yekûnundan fazla ise bu fazla miktar temettü teşkil edecektir.

Bu temettü evvel beevvel (hasılatı gayri safiye'nin ademi kifayeti) hesabının tesviyesine hasredilecektir.

18 — İmtiyazın müddeti hitam bulduğu zaman kâfei imalât, her nevi düyun ve taahhüdattan vareste olarak bilâbedel kükûmete teslim edilecektir. Fabrikalar ve mavakîfi tâliye ile muhavvele mevkîfleri ve alâtı elektrîye ve mihanikiye ve mecralar ve tramvay edevatı muharrike ve müteharrikesi ile buna müteferri kâfei eşyai sabite bilâ bedel hükûmete teslim olunacaktır. Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirket tarafından müddeti imtiyazın son on beş senesi zarfında tevsiata ait olmak üzere usuline tevfikân inşa edilip müddeti mezkûre nihayetinde mevcut olan inşaatın bedeli, bunlar için ihtiyar ve evrakı müsbitesi ibraz olunan masarîften her bir imalatın işletmeğe kışadından

itibaren geçen her bir senesi için kendi kıymetlerinden $\frac{1}{10}$ i tenzil edilmek suretile tesviye olunacaktır.

Bu tazminat imtiyazın inkızası tarihinden itibaren altı ay müddet zarfında Şehremaneti ve ya makamına kaim olacak şirkete tesviye edilecektir.

Hükümet, Şehremaneti ve ya makamına kaim şirket tarafından tedarik edilmiş ve ambarlarda mevcut olan alatü edevat ve malzeme ve müstahziratin umumunu ve ya münasip göreceği miktar itilafı tarefeyn ve ya ehli hibre tarafından takdir edilecek fiatla iştirada muhtar olacaktır. Ve bedeli de balâdaki tazminat ve ghile altı ay zarfında tesviye olınacaktır. İmtiyazın sonunda muamelatin inkıtaa dığar olmamasını teminen her halde hükümet müddeti imtiyazın hitamında altı ay evvel lüzum göreceği kâfei tedabiri itihaz eyliyecek isede bundan dolayı imtiyaz sahibinin bir gûna tazminat talebine hakkı olmayacak ve mahza hükümet tedabiri mezkûrenin itihazından dolayı imtiyaz sahibinin alakaderilimkan muamelatının sektedar olamamasına itina edecektir. Şurası mukarrerdir ki, imtiyazın inkızasında on yedinci maddede beyan olunan (hasılatı gayri safiyyenin ademi kıfayeti) hesabı kâmilten tesviye edilmemiş bulunursa Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirketin bu yüzden hükümetten bir gûna tazminat talebine hakkı olmayacaktır.

19 — Bu mukavelenin imza ve teatisi tarihinden itibaren ilk otuz senesinin hitamından sonra hükümet her ne vakit arzu ederse imtiyazı mübayaâ etmek selahiyetini haizdir.

Emri mübayaâ imtiyaz sahibinin rey ve tasvibine göre aşağıda yazılı iki şekilden birine tevfikân icra olunacaktır.

Birinci şık: İmtiyazın mübayaası takdirinde imtiyaz sahibine veya makamına kaim olacak şirkete vukubulacak tediyat aşadaki tarzda olacaktır:

A — Müddeti imtiyazın inkızasına kadar her sene zarfında mübayaanın icra olunacağı seneden evvelki beş senenin varidatı safiyyesi mikdarı vasatî seneviyyesine müsavi bir taksidi senevi verilecektir. Şukadar ki, bu taksidi senevi, mübayaasının icra edildiği seneden evvelki son senenin varidatı safiyyesinden dün olmayacaktır. Her senenin varidatı safiyyesi her nevi varidatı gayri safiyyeden aşada yazılı mebalığın tenzili ile hesap edilecektir.

(İşletme muamelatı ve imalat ve alatü edevatın hüsnü halde muhafaza ve tecdidi için ihtiyar edilen ve usulen tahakkuk eden kâfei masarif ve tahsisatı iptidaiye ile amelîyatı mütemmîme sermayesinin faizi ile resülmaline mahsup akçası ve imtiyazın şirkete devri halinde şirket tarafından Şehremanetine verilecek her nevi âidatı seneviye)

B — On ikinci maddede beyan edilen kabulî kat'î muamelesinin ifasını müteakip mübayaanın icra edileceği seneden evvelki on beş sene müddet zarfında usulü dairesinde icra edilip mübayaâ esnasında mevcut olan amelîyatın tesisi için imtiyaz sahibi tarafından ihtiyar edildiği resmen tahakkuk eyleyen masarife müsavi bir meblağ ita olınacaktır. Şukadar ki:

Beher imalatın tarihi ikmalinden itibaren güzeran etmiş olan beher sene için kıymetin $\frac{1}{10}$ nisbetinde tenzilat icra edilecektir. Bundan başka hükümet, Şehrema-

neti veya makamına kaim şirket tarafından tedarik edilen ve mağazalarda mevcut bulunan veya derdesti nakil olan alat ve edevat ve malzemeyi mübayaâ edecektir.

Bu eşyanın bedeli bilitilâf takdir olunacak ve esmanî hükûmete tarihi teslimlerinden itibaren nihayet altı ay müddet zarfında tesviye edilecektir.

İkinci şık : Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket, İmtiyazın mübayaası halinde kendisine tediye olunacak tazminatın aşadaki vechile tayin edilmesini dahi talep edebilir, şöyle ki :

A — Tesisatı iptidaiye ile amelîyatı mütemmîme ve tevsiîye için vukubulan masariften itfa edilmiş olan resûlmal akçası mîkdarı bittenzil mütebaki meblağ imtiyaz sahibine verilecektir. Hükûmet isterse imtiyazın inkızasına kadar her senenin nihayetinde berveçhi muharrer taayyün edecek olan meblağı yüzde beş faiz ile resûlmal akçesine müsavi taksidi senevi tediye eylemek suretiyle ifayı deyn eylemeğe hakkı olacaktır.

B — On yedinci maddede mezkûr (haslatı gayri safiyyenin ademi kifayeti) hesabının yevmi mübayaadaki mîkdarın imtiyaz sahibine verilecektir.

Mahaza hükûmet, Şehremaneti veya makamına kaim şirket tarafından tedarik edilen ve mağazalarda mevcut bulunan veya derdesti nakil olan alat ve edevat ve malzemeyi mübayaâ edecektir. Bu eşyanın bedeli bilitilâf veya ehli hibre marifetiyle takdir edilecek ve mezkûr eşyanın esmanî hükûmete tarihi tesliminden itibaren altı ay müddet zarfında imtiyaz sahibine verilecektir. Bu madde mevzuu bahs eşya bedellerinin takdirinde itilâf hasıl olamadığı takdirde on altıncı madde mucibince teşkil edilecek ehli hibreye müracaat edilecektir.

20 — Mübayaâ vukuunda veya imtiyaz müddetinin inkızasında Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket, bileümle imalâtı ile atât ve edevatı hüsnü halde ve her nevi düyun ve taahhüdattan vareste olarak Hükûmete teslim edecektir. Hükûmet tedelicap tesisatı hüsnü hale vazetmek için muktazi mebalîğin imtiyaz sahibine vereceği tazminattan tevkîf edecektir. Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket, imtiyaz tesisatını hüsnü halde muhafaza eylemek hususundaki taahhüdâtını temâmile ifa etmez ve tediye olunacak tazminatın icrasına lüzum görülen amelîyat masarifine kifayet etmiyeceği tebeyyün eylerse imtiyaz sahibi farkını ikmâl etmeğe mecbur olacaktır. Hükûmet, müddeti imtiyazın bitiminden evvelki iki sene zarfında imtiyaz varidatına vaziyet ederek varidatı mezbureyi tesisatın hüsnü hâle ırcama sarf edebilecektir.

21 — Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirketin gerek inşaatın icrası gerek işletme hidematının ifası için istihdam eyleyeceği bileümle memur ve amelişi türk olacaktır. Mahaza Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket, Türkler arasında bulamıyacağı mutahassısları tab'ayı cenebiyeden istihdam etmeğe mezdur. Ancak bu suretle istihdam edilecek memurunin esbabı mucibeli bir kıta cetvelini Nafia vekâletine tevdi edilecektir. Bu mukavelenamenin imzası tarihinden itibaren on sene sonra Müdür ile Başmühendis müstesna olmak üzere Şehremanetin veya makamına kaim olacak şirketin bileümle memurları sureti kat'iyede Türk olacaktır.

22 — Hükümet, hududu imtiyaziye dahilinde münasip görüldüğü mevakide masarifi kendisine ait olmak üzere müessesatı askeriye inşa ettirebilecektir .

23 — Ameliyat esnasında keşfedilecek âsarı atıka , nizamâtı mahsusasına tâbi olacaktı .

24 — Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket masarifi kendisine ait olmak üzere , komiserliğe mahsus bir mahal irae edecektir .

25 — Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket , hududu imtiyaziye dahilinde işletme muamelatının teminine muktazi vesaiti muhabereyi tesisâtı mahsusâ ile temin ve istikmâl etmeğe mezdur . Ancak bunların işletme umuruna müteallik olmıyan muhaberâtı hususiyede istimâli caiz olmayacaktır .

Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket , lüzum gördüğü ve Nafia vekâletince de muvafakat edildiği takdirde tesisâtı mevcude ile de muhaberâtı temin edebilecektir . Hükümet , her an posta ve telgraf ve telefon Müdüriyeti umumiyesinden tayin edilecek Müfettişler marifetiyle Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirketin kendisine ait hutut ile icra ettiği bilcümle muhaberâtı teftiş ettirmek hakkını m hafaza eder .

26 — Esbabı mücbireden madut bir maniin zuhuru tahakkuk etmeksizin Şehremaneti veya makamına kaim olacak şirket , müddeti muayene zarfında imâlata mübaşeret etmediği veyahut mukavelenameden münbais diğer taahhudâtı esasiyesini icra edemediği halde bir güne ihtara hacet kalmaksızın hukuku imtiyaziyesinden sakit olacak ve bu halde şartnamenin 26 ncı maddesinde gösterildiği veçhile işletme umurunun muvakkaten temini için tedabiri lâzime ittihaz olunacaktır . şirket işbu mukavelename ile merbutu şartnamede muayyen müddetler zarfında imalatı itmam etmediği halde üç aydan dun olnamak üzere mühlet verilerek bu müddet zarfında dahi amehyat itmam olunmazsa , imtiyaz feshedilecektir .

27 — Hükümet tarafından nakliyatı umumiye icrası için turuk umumiye ve demir yollar ile cetveller inşası ve gerek telgraf ve telefon muhaberâtı tesis veya kuvvei elektraiye tevzii ve ya sureti umumiyede bu mukavelenamenin mevzuu olan hutut üzerinden mururu icap eden ameliyatı icra ve ya bunları imtiyaz tarikiyle ahire ihale eylediği ve bu ameliyattan dolayı hututu mezkûrenin tadili lâzım geldiği takdirde imtiyaz sahibi ameliyatı mezkûrenin icrasına muhalifet edemeyecektir .

İmtiyaz sahibi, bu kabil ahvalde Nafia vekâletince kararlaştırılan kâffee tadilatı kendi tesisâtı üzerinde tatbik edecektir . Şu kadarki ameliyat ve tadilatı mezkûrenin Şehremanetine ve ya makamına kaim olacak şirkete iras eyleyeceği zarar ve masarîf peşin olarak aidiyetine göre ya hükümetçe tesviye edilecek veya masarifi mezkûrenin diğer âlakadaran varsa onlar tarafından tesviye ve ifası temin olunacaktır .

28 — Mukavelenamede hakeme müracaatı müstelzim olduğu yazılı olan ahkâm müstesna olmak üzere bu mukavelename ile imtiyaz sahibi ve ya makamına kaim olacak şirket arasında tahaddüs edecek ihtilâfât şurayı devlette ve Şehremaneti ve ya makamına kaim olan şirketle hükümet ve ya efradı ahali arasında zuhur edecek deavii adiyeye ait olduğu mahkemelerde ve hal rü'yet olunacaktır .